

φάτνην κυλίνονται ἐπὶ τῶν κοπρῶν καὶ οὖρων, ὑποφωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας σπεύδουν εἰς τὰ ἔξω ὅπως διὰ τῶν ποδῶν ἀπωθήσονται τὴν χιόνα καὶ εὖρωσι ῥίζας πικρὰς, δι' ὧν ἐρεθίζουσι τὸν στόμαχον. Τρέμουν τὰ ζῶα ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ δριμυτάτου ψύχους, ἕτινα ἀντὶ χρυσίου καὶ μετὰ τοῦ τόκου ἐπροληθεύθῃ ὁ γεωργός, ὅστις ἀφοῦ βλασφημήσῃ καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὴν κακίην τοῦ τύχην τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν προβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διχτάξιν τοῦ δέρματος, τὸ ὅποion ἢ θὰ πωλήσῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἢ κατασκευάζει δι' αὐτοῦ τὰ πέδιλά του· τὸ πλεῖστον χρέος τῶν χωρικῶν πηγάζει ἐκ τῆς ἀγορᾶς τῶν ζώων, ἕτινα ὀλίγον χρόνον τὰ μεταχειρίζεται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Μὴ λησμονήσωμεν δὲ καὶ τὸ βρῦ φορτίον καὶ τὴν μάλιστα, ἥτις ἀμειλίκτως ταλαιπωρεῖ τὰ ζῶα. Ἀλλὰ τοῦ ὑπάρχουν μηχαναί, ἀλλ' ἐνταῦθα τὰ πάντα διὰ τῶν ζώων μετακινούνται, ἐφ' ᾧ εἶναι λυπηρὸν νὰ ὑποφέρουν τὰ κτήνη. Ἐὰν ἄρα γεωργός ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας μετανεχθῇ ἐντεῦθεν θέλει ποτηθῇ διὰ τὴν οἰκτρὴν θέσιν τῶν ἀρσενίων τῶν ζώων, ὁ ἄρα γεωργός τῆς Μ. Ἀσίας δίδει μέρος ἐκ τοῦ ἔργου τουδεῖαν ἐργάζηται καὶ τὰ σκεπάζει ὅταν φυσᾷ ὁ ἄνεμος καὶ ἐνόσφ αὐτὸς ἡσυχάζει, ὁ ἐδῶ ὅμως χωρικός διευθύνεται εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ἄγρου, τρώγει καὶ συνδιαλέγεται, οἱ δὲ βίους τοῦ ἱσταντικῆς καρφωμένοι εἰς τὸν αὐλάκα, ἔχοντες ἀντὶ τῆς τροφῆς τὸν ἄνεμον τῆς ἀνοίξεως ἢ τοῦ φθινοπώρου παραλύοντα τὰ πλευρά των. Αἰσθάνονται καὶ τὰ ζῶα καὶ σπεύδουν πέραντα ν' ἀνταποκριθῶν εἰς τὴν μικρὰν περιποίησιν τοῦ κυρίου των. Ὀλίγιστοι ὅμως ἐκ τῶν ὁθωμανῶν χωρικῶν καὶ χριστιανῶν πράττουσιν τοῦτο, διὸ παρατηρεῖται ὅτι καὶ ἐν μέσῳ θέρους τὰ ζῶα φαίνονται ἰσχνὰ καὶ ἄνευ τριχῶν, διότι ἡ κόπρος καὶ ἡ ἀκαθαρσία ἵνα μὴ μνημονεύσω τῶν φθειρῶν ἀφῆρασε αὐτάς. Ὅταν καὶ ἐνταῦθα μεταβληθῇ ὁ βίος ἐπὶ τὸ φιλικθωπικώτερον οἱ πάντες θὰ διδῶσι τὴν πλάνην καὶ θὰ σκεφθῶσιν περὶ αὐτῶν κάλλιον. Ἡ ἐπιδημία καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα, καταστρεπτικὰ διὰ τὰ ζῶα, θὰ ἀρθῶσι καὶ οἱ κέλῃτες θὰ σκιρτῶσιν εἰς τὰς πεδιάδας.

Διανυκτερεύσας ἐν τινὶ γεωργικῷ χωρίῳ ὁ ἀτυχὴς χωρικός, ἀπολέσας τὰ τρία τέκνα τοῦ ἐκ τοῦ λαίμου ἐξήτει νὰ μάθῃ παρ' ἐμοῦ «ἐὰν ἐκ θεοῦ συνέβῃ ἡ καταδρομὴ αὕτη ἢ ἐκ τῆς μαγείας τῶν ἀνθρώπων». Ἐφοβεῖτο μᾶλλον τὴν μαγείαν τῶν ἀνθρώπων ἢ τὸν θεόν· ἡ θνησιμότης παρὰ τοῖς χωρικοῖς εἶναι ἀνωτέρα πάντοτε τῶν γεννήσεων· ἡ γυνὴ ταλαιπωρεῖται πολὺ καὶ ζητεῖται μὲ τὸ κηρίον, φυγαδεύεται ἀντὶ χρημάτων καὶ μέλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα. Ὁ ἱερεὺς ὅστις ἤθελε τοὺς ἀνυψῶται ὀλίγον, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τανύεται καὶ γινώσκει μόνον τὴν ἀθῆντον κοιλίαν του.

Ἐν Μοναστηρίῳ, 23 Δεκεμβρίου 1892.

ΙΑ. TSIMIS.

Η ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΜΟΥΣΙΚΗ.

Τύποις τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου καὶ τῆς Α. Θ. Π. Νεοφύτῳ τῷ Η' ἀφιερωμένον ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς σύγγραμμα φέρον ἐν προμετωπίδι «Νικολάου Ε. Παγανᾶ. διδασκαλία τῆς καθ' ὅλου Μουσικῆς τέχνης ἵτοι Γραμματικὴ τῆς μουσικῆς γλώσσης». Ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τούτου, περιελθόντος εἰς γνῶσιν ἡμῶν, οὐκ ἄσκοπον οὐδ' ἀλυσίτελές κρίνομεν νὰ φέρωμεν κρίσεις τινὰς τοσοῦτ' μᾶλλον, ὅσ' ἕτερος εἴπερ τις καὶ ἄλλος τριῶν τῆς μουσικῆς προλαβὼν ἡμᾶς ἐν τούτῳ, ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς «Νέας Ἐπιθεωρήσεως» λαμπρὰν βιβλιοκρισίαν, τὴν πρωτοτυπίαν καὶ χρησιμότητα τοῦ βιβλίου διακηρύττουσαν. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως δὲν παρῆλθεν παρ' ἡμῖν καὶ πολλοῖς πιστεύομεν ἄλλοις ἀπαράτητον ἐκ προηγουμένων ἐν ἐφημερίᾳ περὶ μουσικῆς δημοσίευσαν. «Ὅ, τι ἐν ἐκείναις εὐαρέστως διέγνωμεν, τοῦτο ἐν μείζονι βαθμῇ διὰ τῆς βίβλου ταύτης ἐπιστάθῃ ἡμῖν, ζῆλος δηλοῦν καὶ φιλοπονία ἀκάματος τοῦ συγγραφέως, οὐ μέντοι μετ' ἴσης κρίσεως καὶ προσοχῆς εἰς τ' ἀφορῶντα τὸ ποικίλον τῆς μουσικῆς ζήτημα συμβαδίζουσα. Ἐστὼ ἡμῖν συγγνώμων ὁ ἀκάματος συγγραφεὺς ἐὰν εἴπωμεν αὐτῷ παρηγοῖα ὅτι ἐκ τῆς ἐπανελημμένης μελέτης τοῦ συγγράμματός του, τὸ μὲν διὰ τούτου σκοπούμενον καλῶς ἔγνωμεν, τὸ δὲ κατὰ πόσον ἡ διδασκαλία τῆς καθόλου Μουσικῆς ἔστω καὶ μόνος τῆς Ἱερᾶς συντελεῖται νῦν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνῳ οὐχί· ἀλλὰ δὲ πρόκειται μόνον περὶ τῆς διδασκαλίας θεωρητικῆς ἢ πρακτικῆς, ἰδοὺ τί ἐν τῇ προλόγῳ αὐτολεξεῖ περὶ μουσικῆς ὁ ἀξιότιμος συγγραφεὺς ἐπαγγέλλεται. «Τὸ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν τοῦτο πόνημα» διδασκαλία τῆς καθόλου Μουσικῆς τέχνης, ἵτοι Γραμματικὴ τῆς μουσικῆς γλώσσης «καλούμενον προτίθεται τὴν μετὰ λόγου ἀναγραφὴν τῶν θεωρητικῶν ἐκείνων κανόνων, οἵτινες δίκην σταθερῶν θεμελίων δύνανται χρησιμεῦσαι ἐνθεν μὲν εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῆς πεπτωκυίας ἡμῶν δημόδους τε καὶ ἱερᾶς μελωδίας, ἐνθεν δὲ εἰς τὴν ἀπαισιστον κατασκευὴν μουσικῶν ὀργάνων, συμφῶνων τοῖς πατρίοις καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἡμῶν ἔθεσι, τοῦθ' ὅπερ λυσιτελέστατον τυγχάνει καὶ ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ὑπὸ ὑλικὴν ἐποψίν. Καὶ ὑπὸ ἠθικὴν μὲν, διότι θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πάτρια ἡμῶν ἦθη καὶ ἔθιμα, ἵτοι εἰς τὸν ἀρχαιοπρεπῆ ἡμῶν χαρακτῆρα, ὑπὸ ὑλικὴν δὲ, διότι ἐγκαθιδρυμένης παρ' ἡμῖν τῆς ὀργανοποιίας θ' ἀποκτήσωμεν α') ὄργανα μουσικὰ ἀποδίδοντα ἡμῖν μελωδίας συμφῶνους ταῖς φυσικαῖς ἡμῶν ἔξεσι καὶ β') θ' ἀπαλλαγθῶμεν τοῦ ἐξ Εὐρώπης πορισμοῦ τῶν μουσικῶν τούτων ὀργάνων ἀγοράζοντες, ὥς τοῦτο προεργήθη, τὴν γλαῦκα εἰς ἀξίαν ἀπδόνας».

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται ἀληθῶς πρωτοτυπία, ἡκιστα ὅμως ἀξιόζηλος, μουσικῆς συγγραφῆς, διαπραγματευομένης διὰ πρωτοτύπων σκέψεων καὶ ὁρισμῶν καὶ ἰδιάζοντος τῷ συγγραφεῖ εἰσμοῦ ἰδεῶν καὶ φρασολογίας τὸ ὅλον ζήτημα ἐν ἐκατὸν περίπου σελίδιν· ἀλλ' ἡμεῖς μακρὰν πάσης προκαταλήψεως δὲν προτιθέμεθα νὰ ἐπιμεινώμεν εἰς δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη ζητήματα, οἷον καὶ τὸ συνδέειν μουσικὴν ἀναμόρφωσιν πρὸς βιομηχανικὴν

πρὸς τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην συναγωνισμὸν διὰ τῆς εὐώνυμ τῶν μουσικῶν ὀργάνων προσκτήσεως. Καθ' ὅλου ὁ συγγραφεὺς κατέχεται ὑπὸ παραζάλης· ἡ τοῦ συγγραμματος ὕλη τυγχάνει μάζα ἀμορφος ἐν χύτρᾳ μουσικῇ. Ὁ δὲ πρόλογος, οὗ μέρος ἀνωτέρω παρεθέμεθα, πρόσωπον ταλαιγερὸς τῆς ἐν σπουδῇ, ἵνα μὴ τι ἄλλο εἰπωμεν, συλλληθθεῖσθαι καὶ παραχθείσθαι ταύτης ἐργασίας. Δεκαεὶ εἰσὶ τὰ κεφάλαια τὰ τὴν ὅλην βίβλον συγκροτοῦντα, ἐφ' ὧν ὡς ἐπὶ θεμελίω ὅτων στερεῶν κατὰ τὸν κ. Παγανᾶν ἡ καθ' ἡμᾶς μουσικὴ ἀναμorfῶσθαι ἐρεῖδεται. Ἐν τῷ Α' ἐξετάζεται καὶ ἐρμηνεύεται ἡ λέξις Μουσικὴ μετὰ τῶν συστατικῶν αὐτῆς, ἥτοι φθόγγων, διαστημάτων καὶ τῶν τοιούτων. Ἐν τῷ Β' ἐξετάζονται οἱ διάφοροι μουσικοὶ φθόγγοι, τόνος, ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον κλπ. Ἐν τῷ Γ', πειραματικῶς ἐξηγεῖται ἡ ἐπὶ ὀργάνου διαίρεσις τῶν τονιαίων διαστημάτων. Ἐν τῷ Δ', ἐξετάζεται ὁ σχηματισμὸς τῶν διαφόρων χορῶν. Τὸ Ε' πραγματεύεται περὶ ρυθμοῦ. Τὸ ΣΤ', περὶ γενῶν τῶν τόνων. Τὸ Ζ', περὶ χορῶν αὐθις. Τὸ Η' περὶ συστημάτων. Τὸ Θ' περὶ ποιοῦ καὶ ποσοῦ τῆς Μουσικῆς. Τὸ Ι' περὶ ἥχων ἢ τρόπων. Τὸ ΙΑ', περὶ χαρακτήρων. Τὸ ΙΒ', περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων. Τὸ ΙΓ' περὶ χρονικῶν καὶ καλλωπιστικῶν σημείων. Τὸ ΙΔ' περὶ παραλλαγῆς καὶ μέλους. Τὸ ΙΕ' περὶ μελοποιίας· καὶ τέλος τὸ ΙΣΤ' παρέχει γενικὰς τινὰς διατάξεις ἐπὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ τῆς Μουσικῆς. Ἐν τοῖς δεκαεὶ τοῖσι κεφαλαίοις ἐπαναλαμβάνει ὁ κ. Παγανᾶς λίαν στοιχειώδεις καὶ ἐν τοῖς πλείστοις μετὰ περισσοῦς συγχύσεως καὶ ἀγνοίας ὅσα ἕτεροι πρὸ ἡμῶν τῆς μουσικῆς διδάσκαλοι ἐν ἱκανῇ ἐκτάσει καὶ λίαν μεθοδικῶς κατόπιν μακρᾶς καὶ βαθείας μελέτης ἐξέθεντο ἐν συγγράμμασι, συντελεστικὰ εἰς διδασκαλίαν τῆς τε θεωρίας καὶ πράξεως τῆς μουσικῆς. Βεβαίως οὔτε ὁ ὀρισμὸς τῆς Μουσικῆς, οὔτε ἡ παραγωγὴ τῶν φθόγγων ὡς οὐδ' ὁ σχηματισμὸς τῶν ἥχων καὶ χορῶν, οὔτε ἡ θεωρία τοῦ ρυθμοῦ, οὔτε ἡ τῶν γενῶν καὶ συστημάτων, οὔτε τέλος πᾶσα ὅλην περὶ μουσικῆς θεωρία εἰσὶν ἐκ τῶν ζητούμενων ἢ ἐκ τῶν ἐπιδεχομένων ἐρμηνεῖαν διάφορον ἐκείνης, ἣν πρὸ αἰώνων ὥριον ἢ ἐπιστήμη. Ὁ κ. Παγανᾶς πάντα ταῦτα πλημμελῶς ἐπανέλαβεν ἵνα κηρύξῃ ἀπλῶς ὅτι ἐπιτυχὲς τοῦ ὀρθοῦ καθορισμοῦ τῶν τῆς μουσικῆς κλίμακος τμημάτων ἢ ἡχητικῶν μορίων κατ' αὐτόν. Καὶ λοιπὸν ἡ ἐθνικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ἀνέζησεν ἀποδειχθέντος ὅτι τὴν κλίμακα ἀπαρτίζουν 72 καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερα ἢ πλείωτερα ἡχητικὰ μόρια! Ἰκανὸν ἐτὼν σιγὴν ἐτάραξεν ὁ κ. Παγανᾶς ἀνακινήσας τὸ ὀχληρὸν τοῦτο ζήτημα, ὅπερ ἱκανὸν χάρτην ἀδίκως κατηνάλωσε καὶ τὸ ποτήριον τῆς τοῦ δημοσίου ὑπομονῆς μέχρι ἀνδρίας ἐπλήρωσεν ἄλλοτε. Οὐδὲν ἔπαθεν οὔτε θά πάθῃ οὐσιωδῶς ἡ μουσικὴ ἐὰν ὑπάρχωσιν ἢ καὶ ὑπάρξωσιν οἱ παραδεχόμενοι ὅτι τὰ τμήματά εἰσιν 72 ἢ 68. Θὰ ἦτο τις λίαν ἀφελὲς παραδεχόμενος ὅτι ἡ μουσικὴ κλίμαξ ἐφ' ἧς σήμερον ἴδομεν ἔχει πλημμελῶς τὴν διαίρεσιν καὶ ὅτι ἡ τοῦ δεινὸς μουσικοδιδασκάλου θεωρία θὰ μεταβάλῃ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων. Δυστυχῶς θὰ ὤμεν πάντοτε πλούσιοι ἐν λόγοις καὶ ἐπαγγελίαις, ὅσον ἐσμέν ἐνδεεῖς ἐν πράγμασιν. Ἐν ᾧ τὸ σῶμα τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς ἀπὸ αἰώνων ἦδη ἐξακολουθεῖ

πάσχων ὀργανικῶς καὶ πάσχει ἐν τῷ παρόντι μάλιστα ῥαθυμίᾳ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἐθνικῇ νόσον δυσίατον, ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν ἡμῖν οἱ εἰς πενικρὸν καὶ σχεδὸν ἄψυχον σαρκίον μέγα κλαδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς παρασκευάζοντες. Ὁρθῶς ὁ κ. Παγανᾶς ποιεῖται τὴν διάκρισιν δημώδους καὶ ἱερᾶς μουσικῆς, ὧν τὴν θεωρίαν τύποις ἐξέδωκε· πλὴν ἕκαστος δικαιοῦται νὰ ἐρωτήσῃ ἐπὶ τίνος δημώδους μουσικῆς πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ θεωρία αὕτη. Ἐν τίνι σχολῇ ἢ θεάτρῳ διδάσκειται ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ; τίνας οἱ ἐθνικοὶ μουσικοὶ καὶ ποῖα τὰ ἔργα αὐτῶν; πόσας τοῦλάχιστον ἔχει ὁ κ. Παγανᾶς νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν συλλογὰς δημῶδων ἀσμάτων ἐκ τῶν περισώθεντων ἐν Θράκῃ, Ἡπείρῳ, Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς νήσοις; Ἰδοὺ στάδιον ἀληθοῦς μουσικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐργασίας διὰ πᾶσαν εἴτε κοινὴν εἴτε ἰδιωτικὴν φιλότιμον πρωτοβουλίαν. Ἐντεῦθεν ἀρκεται ἡ πρόδος καὶ ἀνάπλασις τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διατηρηθείσης ἱερᾶς, τὸ πρᾶγμα ἔτι χεῖρον· Ἐὰν τῆς δημώδους μουσικῆς φύλαξ ὑπῆρξεν αὐτὸ τὸ ἔθνος, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τούναντίον ἐλάχιστον μέρος τοῦτου, ὅπερ ἀφ' οὗ περιέστησεν αὐτὴν εἰς εὐτελες μέσον πορισμοῦ τῶν πρὸς τὸν ζῆν ἀπώλεσεν ἢ μᾶλλον διέστρεψεν ἐπὶ τέλους τὴν γραφὴν καὶ ἠναγκάσθη διὰ προφορικῆς παραδόσεως νὰ μεταδῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μέχρις ἡμῶν τὸ ἱερὸν τοῦτο κειμήλιον, φυσικῶς μὴ ἀπληλαγμένον ἐν πολλοῖς τῶν παραχρῶσεων ἰδιοτρόπου καὶ ξενικῆς αὐταρεσκείας. Οὕτω σκίετονται καὶ φρονοῦσιν ἀμεταπίστω οἱ τὴν ἱστορίαν τῶν περιστάσεων καὶ πραγμάτων μελετῶντες. Ἰδοὺ ἕτερον στάδιον λαμπρᾶς ἀποτελεσματικῆς ἐργασίας, ἡ ἱστορικὴ καὶ τεχνικὴ μελέτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἡ βαθμιαία μόρφωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορῶν συνωδᾶ πρὸς τὴν φύσιν τῆς μουσικῆς ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καλαισθητικῆς. Ἐπὶ τέλους ἐκουράσθημεν ἀναγινώσκοντες θεωρίας ἀνευ ἔργων.

Τὸ ἕτερον μέρος τοῦ μετὰ χεῖρας πονήματος, ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῆς πράξεως καὶ μουσικῆς σημειογραφίας κατ' οὐδὲν ὑπολείπεται τοῦθεωρητικοῦ μέρους κατὰ τὴν σύγχυσιν ἔτι δὲ καὶ τὴν καινοτομικὴν τόλμην τοῦ συγγραφέως. Ὁ κ. Παγανᾶς ἠθέλησεν ὡσαύτως νὰ ἐπιδείξῃ πρωτοτυπίαν παριστῶν φύρδην μίγδην ὅσα ἄλλοι πρὸ τοῦτου ἐν φυσικῇ τάξει καὶ λογικῷ συνειρημῶ ἐξέθεντο χωρὶς δὲ νὰ σεβάσθῃ τοῦλάχιστον τὴν ὑπερχιλιετὴ ἱστορίαν, ἣν ἰσως ἀγνοεῖ, τῆς μουσικῆς παρασημαντικῆς, ταύτην μὲν κοδόλου εὐρίσκει ἀκατάλληλον καὶ ἀπὸβλητέαν, παρεῖσθαι δὲ αὐτοδουλῶς ἴδια σημεῖα πρὸς πλήρωσιν δῆθεν ἐλλείψεων κατ' αὐτόν, πράγματι ὅμως πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κειμένου, ὅστις ἤρξατο ἐπικρατῶν ἐν τῇ μουσικῇ σημειογραφίᾳ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ παντελὴς ἀγνοία τῆς μουσικῆς ἱστορίας καὶ τέχνης τὸ γὰρ περιέλαβεν ἐν τῷ μελανῷ αὐτῆς πέπλῳ. Ἐχομεν λοιπὸν καὶ αὐξομεῖσιν καὶ μειοαύξουσιν καὶ μειοαύξουσιν καὶ τρωάκτον καὶ κορώνιδα καὶ εἰτι ἄλλο ἐξάμβλωμα.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἐναρμονίου τῶν ἀρχαίων μέλους ἐν τῷ πλάγιῳ τρίτῳ ἤχῳ εἶναι εἰς τῶν ἀδαμάν-

των τῶν κοσμοῦντων τὴν καθ' ὅλα πρωτότυπον ταύτην σεγγραφήν ἔδει τοῦλάχιστον αὐτὰ τὰ παρατιθέμενα χωρία τοῦ Πλουτάρχου καὶ Ἀριστοξένους νὰ πείσῃ τὸν κ. Παγανᾶν ὅτι ἀδύνατος ἡ διάσωσις αὐτοτελοῦς ἑναρμονίου μελωδίας, διότι θὰ ἦτο θαῦμα τοῦ αἰῶνος νὰ ἔχωμεν σήμερον τόσον εὐκόλῳ ὅ τι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου καὶ Ἀριστοξένους ἦν ἐκ τῶν σχεδὸν ἀδυνάτων. Ἀπαράμιλλος δὲ ἡ πρωτοτυπία τοῦ πονήματος καὶ ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῶν Γενικῶν διατάξεων καὶ τὸν ἐπιλογὸν, δι' ὧν παρέχονται συμβουλαι τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἱεροψάλταις καὶ ὀδηγίαι διδασκαλίας καὶ καταρτισμοῦ μουσικῶν χορῶν, ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ἡμῖν ὁ λόγος.

Ἐπὶ τέλους εὐχόμεθα, καὶ ἐλπίζομεν, νὰ τεθῇ πλέον φραγὶς εἰς τὴν τετριμμένην καὶ ἄγονον ταύτην ὁδόν, ἐξ ἧς οὐδὲν ἀγαθὸν προῖλθε τῇ ἡμετέρᾳ μουσικῇ, νὰ εὐρεθῇ δὲ θετικώτεροι πρὸς διττὴν ταύτην μελέτην, ἀποτινάζοντες τέλεον τὸν ἀνούσιον οὐλοατικισμὸν καὶ ἐπιιδιδόμενοι εὐθαρσῶς εἰς τὴν πραγματικότητα, ἧς οἱ καρποὶ, εὐμὲν βέβαιοι, θὰ φανῶσι ταχίστα.

B.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΟΛΙΟΥ ΕΚΔΡΟΜΑΙ. — Ἐκδοίς τοῦ κυρίου Markham. — Ἡ ἀναχώρησις τοῦ κ. Naussen.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν ταῖς στήλαις ταύταις ἀναγραφέντων περὶ τῶν κωλυμάτων καὶ δυσχερειῶν, καθ' ὧν δέον γ' ἀντιπαλαίωσιν οἱ ἀναλαμβάνοντες τὰς εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας θαλασσίας ἐκδρομὰς καὶ πελοπορίας, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ν' ἀναγράψωμεν λεπτομερείας τινὰς ἀναφερομένας εἰς δυσχερείας, αἰτίνας προέρχονται εἴτε ἀμέσως ἐκ τῆς φυσικῆς συνστάσεως τοῦ ἐδάφους τῶν ἐκτεταμένων ἐκ πάγου πεδίων καὶ τῆς ἐν γένει μετεωρολογικῆς καταστάσεως τῶν πολικῶν χωρῶν, εἴτε καὶ ἐμμέσως ἐκ τούτων, ἐκ τοῦ χρώματος δηλ. τῶν ἐκ πάγου πεδίων, τῆς ὑγρασίας τοῦ ἀέρος, τοῦ ὑπερβολικοῦ τῶν χωρῶν τούτων ψύχους, τῶν ἐκ τούτων ἀσθενειῶν καὶ λοιπῶν. Ἀπαντα ταῦτα δραματικώτατα διατυπῶνται ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐκθέσει τοῦ κυβερνήτου Markham — ὅστις ἀναχωρήσας μετὰ τοῦ ὑποπλοιάρχου Parr, 15 ἀνδρῶν καὶ 4 ἐλκίθρων ἀπὸ τοῦ λιμένος ἐν ᾧ διεκρίμαζε τὸ πλοῖον Alerie, προεχώρησε περὶ πρὸς τὸν πόλον μέχρι πέραν τῆς ὀγδοικοστῆς τρίτης μοίρας βορείου πλάτους, ὅθεν ἐκινδύνευσε νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον — ἧς ἐκτενὴς περιλήψιν δημοσιεύομεν σήμερον, ἔκουσιν ὧδε :

3 ἀπριλίου 1876 (ν. ἡμ.). — Ἀναχωροῦμεν τὴν ἐνδεκάτην ὥραν τῆς πρωίας. Ἡ ὁδὸς εἶνε κακὴ, ἡ χιών βαθεῖα· τὰ ἐλκίθρα ὀλισθαίνουσι δυσχερῶς. Τὴν 5 ὥρ. 30' μ. μ. σταθμεύομεν καὶ ἀναπτύσσομεν τὰς σκηνάς.

Διάστημα διανυθὲν κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν: 11 χιλιόμετρα.

4. — Ἀναχωροῦμεν τὴν 7 ὥρ. 30' π. μ. Τὸ βάδισμα εἶνε ἐξόχως κοπιώδες· οἱ ἄνδρες φαίνονται ἐξητλημένοι. Σταθμεύο-

μεν τὴν 4 ὥρ. 45' μ. μ. Ἀπαντα τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα φέρομεν μεθ' ἡμῶν, εἶνε ὁλοσχερῶς πεπηγότα.

Διάστημα διανυθὲν κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν: 11 χμ., καίτοι τὸ ἐν ὅλῳ διανυθὲν ἀνῆλθεν εἰς 18 χμ.

5. — Ἡ ἐντὶς τῶν σκηνῶν θερμοκρασία εἶνε — 37°. Οἱ πόδες ἡμῶν εἶνε οἰνοὶ νεκροὶ ἐκ τοῦ ψύχους, οἱ δὲ ἄνδρες παρπονούνται ὅτι ὑπέφεραν τὴν νύκτα ἐξ ἀλγυδόνων κατὰ τὰ μέλη.

Διάστημα διανυθὲν κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν: 7 μόνον χμ., ἀπέναντι 22 χμ. διανυθέντων ἐν συνόλῳ.

6. — Θερμοκρασία καὶ πάλιν — 37°. Ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν πεπηγυῖα· ἡ κόμμιωσις ἀποβάλλει ἐργασία δυσχερῆς.

7. — Ἡ ἡμέρα εἶνε κατὰψυχρος. Δύο ἢ τρεῖς τῶν ἀνδρῶν ἤρξαντο ἀποψυχόμενοι. Ἐπιφάνεια τοῦ πάγου ῥιρκή, διακοπτομένη ὑπὸ λοφίσκων, δι' ὧν ἡ ἐπ' ὧν δέον νὰ ρυμουλκῶνται τὰ ἐλκίθρα. Θερμοκρασίαι — 41°.

Διανυθέντα χμ. 25' κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν χμ. 7.

8. — Πολλάκις περιχωλύθημεν τῆς πρὸς τὰ πρόσω πορείας ὑπὸ φραγμῶν πάγου ἐξόχως παχέος, ἀναγκάζομενοι νὰ χαράξωμεν δίοδον διὰ τῆς σκαπάνης καὶ τοῦ πτύου.

9. — Ἡ ἀνταύγεια εἶνε λίαν ἐπώδυνος, ἀρχόμεθα δὲ πύχοντες τοὺς ὀφθαλμούς.

10. — Ἡ περὶ χώρα σὺνδύως εἶνε ἐνθαρρυντικὴ· πρὸς βορρὰν ἐκτείνεται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν θάλασσα ἀκανονίστων πάγων, ἀποτελουμένη ἐκ μικρῶν πεδίων καὶ μεγάλων βράχων πάγου. Δυσχερεστάτη ἡ διὰ τοῦ χάους τούτου πορεία.

11. — Χιονίζει. Εὐρισκόμεθα ἐντὸς λαθυρίθου λοφίσκων πάγου, ἐν ᾧ οὐδεμία φαίνεται διεξόδος· ἀποτελεῖται ὁτός ἐκ τεμαχίων πάγου πάσης μορφῆς καὶ μεγέθους, ἀπὸ 6 ἢ 7 μέτρων μέχρι τῶν μικρῶν στρογγύλων τεμαχίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσκόπτομεν. Τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα πληροῦνται ὑπὸ παχυτάτων στρωμάτων χιόνος, ἐν ᾧ βυθίζομεθα μέχρι τῆς ὀσφύος. Οἱ ἄνδρες εἶνε λίαν ἐξητλημένοι.

Διανυθέντα χμ. 19' κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν χμ. 3.

12. — Ἡμέρα χαλεπὴ καταπονήσασα τοὺς ἡμετέρους ἄνδρας. Πάσχομεν ἐκ βωγῶν τοῦ προσώπου, ἀποτελεσμάτων τῆς συνεδουαμένης ἐνεργείας τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ψύχους. Τὰ ἐλκίθρα δυσχερῆστα μετακινῶνται ἐντὸς τοῦ χάους τῶν ἐκ πάγου βράχων.

Διανυθέντα χμ. 16 ἢ 17· πραγματικὰ χμ. 2!

13. — Ἡ ὁδὸς φράσσεται ὑπὸ σειρᾶς πελωρίων τεμαχίων πάγου ἐπιτεθειμένων εἰς ὕψος 20 ποδῶν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας χαράττομεν διὰ τῆς σκαπάνης δίοδον.

14. — Παγετώδης ἄνεμος πνέει ἐκ βορρᾶ καὶ ἅπαντες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σοβαρῶς ἐπάθοντο ἐξ αὐτοῦ. Τρίβομεν διὰ τῆς χειρὸς τὰς πεπηγυῖας ῥίνας.

15. — Ἡμέρα ἀθλιωτέρα πάσης περιγραφῆς. Χιονίζει, ὁ ἄνεμος πνέει, τὸ ψύχος εἶνε δριμύτερον τοῦ χειμῶνος. Πάντα τὰ χρεώδη ἐπάγησαν τὸ δὲ θερμόμετρον δεικνύει — 30°.

16. — Πάσχα. — Ἡ καταιγὶς ἐξακολουθεῖ· ὁ ἄνεμος εἶνε τόσον ψυχρὸς, ἡ χιών πίπτει τόσον πυκνὴ, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ βαδίσωμεν· ἀνάγκη νὰ μένωμεν ὑπὸ τὴν σκηνήν. Θερμοκρασία — 37°. Ἀναχωροῦμεν τὴν 5 ὥραν μ. μ. Εἰς τῶν ἐταίρων, ὁ Shirley, δὲν δύναται πλέον νὰ βαδίσῃ· θέτουσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἐνδὲς τῶν ἐλκίθρων ἐντὸς τοῦ νυκτερινοῦ αὐτοῦ σάκκου καὶ